

Financial decisions of companies concerning their assets from the point of view of taxation

ZSUZSANNA GALÁNTAINÉ MÁTÉ

Tax-related issues are playing an increasingly important role in financial decision making of the companies. This article is the first part of a two-chapter study which examines companies' decisions concerning their assets from the point of view of taxation. The net present value of company projects can be influenced by many factors of taxation. For example, it is affected by the method of deduction of depreciation, by the enforceability of tax base reducing preferences or tax benefits in connection with the given investment. Decisive factors are the methods of defining the tax base and the current rate of corporate income tax, too. Furthermore, the valid tax rules concerning the loss relief in the first period of investments are also important. Several tax problems emerge in connection with acquisitions. Concentrating on these issues, this article formulates viewpoints that are worth contemplating.

Keywords: corporate income tax base, tax rate, deduction of depreciation, tax benefits, Research and Development, acquisitions, loss relief.

JEL codes: M41, M48.

A vállalkozás eszkozoldali pénzügyi döntései és az adózás

GALÁNTAINÉ MÁTÉ ZSUZSANNA¹

A vállalatok pénzügyi döntéseiben egyre fontosabb szerepet kapnak az adózási megfontolások. A cikk egy kétrészes tanulmány első része, amelyben a vállalkozások eszközöket érintő döntéseit vizsgáljuk meg az adózás oldaláról. A vállalati projektek nettó jelenértékét számos adózásbeli tényező is befolyásolhatja. Így például hatással van rá az amortizáció elszámolásának módja, valamint az is, hogy érvényesíthető-e adóalapot csökkentő preferencia vagy adókedvezmény az adott beruházással kapcsolatban. Döntő szempont az adóalap meghatározásának konkrét módja és persze a társasági adó érvényes mértéke. Az is fontos tényező, hogy az investíciók első időszakában jellemző veszteségek elhatárolására milyen adószabályok vannak érvényben. A cégfelvásárlásokkal összefüggésben is számos adókérdés merül fel. A cikk ezekkel kapcsolatban fogalmaz meg továbbgondolásra érdemes szempontokat.

Kulcsszavak: társasági adóalap, társasági adókulcs, amortizáció adóelszámolása, adókedvezmény, kutatás-fejlesztés, cégátalakulások, veszteségelhatárolás.

JEL-kódok: M41, M48.

Számviteli eredmény vagy pénzügyi cash-flow?

Az eszkozoldali (beruházási) döntések nagy szakértelmet igénylő feladata egy projekt vagy akár egy vállalat *jövőben várható pénzáramlásainak* meghatározása. Az adófizetés is tényleges pénzkidadás, tehát a befizetés időpontjában a cash-flow részeként számba kell venni. A társasági nyereségadó minden fejlett országban jelen van, adózni viszont általában nem a pénzügyi cash-flow-k figyelembevételével kell (a pénzforgalmi számvitel vagy egyszeres könyvvitel kivételével), hanem a számviteli és/vagy adószabályok alapján megállapított nyereség, pontosabban adóalap után. Vagyis, ha *közvetlen (direkt) módszerrel* tervezzük meg egy reáleszköz várható tényleges pénzbevételeit és pénzkidadásait, akkor sem tekinthetünk el a számviteli vonatkozások átgondolásától a társaságot terhelő jövedelemadó kiszámítása miatt.

¹ A szerző Ph.D. főiskolai tanár, bejegyzett okleveles könyvvizsgáló.

Nézzünk néhány esetet a pénzügyi cash-flow-k és a számviteli adatok eltérésére:

- A számvitel zömmel a gazdasági események megtörténtéhez (teljesítés) köti az elszámolást. Így például a *vevőkövetelések* olyan, számvitelileg már árbevételeként nyilvántartott összegeket testesítenek meg, amelyek pénzügyileg még nem folytak be, a *szállítói kötelezettségek* között pedig találhatunk olyan, költségként már lekönyvelt tételeket, amelyeket még nem fizettünk ki.

- Nem minden kiadás számolható el költségként, mint például a kifizetett jövedelemadók, hiteltörlesztések esetében ezt tapasztaljuk. Az is lehet, hogy nem a kiadás időpontjában lesz költség a kifizetett összegből, ez történik például beruházások (tárgyi eszköz, immateriális jószág beszerzése) esetén, amikor a tőkekiadás csak az elkövetkező évek amortizációs költsége révén, „csöpögtetve” válik költséggé.

- Nem minden költségként, ráfordításként elszámolt összeget kell ténylegesen kifizetnünk (ilyen például az értékcsökkenési leírás, a céltartalék képzés, az értékvesztés), és nem minden számviteli bevétel lesz tényleges pénzbevétel (ilyen például a céltartalék felhasználás, vagy a visszaírt értékvesztés, visszaírt terven felüli értékcsökkenés bevételként elszámolt összege).

A fejezet címében feltett kérdésre tehát a válasz az, hogy a vállalkozások projektjeinek pénzügyi tervezése, értékelése cash-flow bázison alapul, viszont az egyik fontos cash-flow elem, az adófizetés meghatározása nem a cash-flow alapján történik,² a társasági adó alapja ugyanis (általában) a számviteli adózás előtti eredményből vezethető le.

Az adózás és a számvitel kapcsolata

A piacgazdaságú országok adótörvényei a társasági jövedelemadó alapját jellemzően két különböző módszerrel határozzák meg. Az angolszász országokban az adóköteles jövedelem levezetését maga az adótörvény írja elő, így az független a közzétételre kerülő számviteli

² A szerzőnek *Egy cash-flow alapú társasági adó realitása* címmel jelent meg tanulmánya a Pénzügyi Szemle 2010/3. számában.

beszámolóban kimutatott eredménytől. A német (porosz) modell vizsont a számviteli eredmény-kimutatás adatára épít, az abban kimutatott adózás előtt eredmény korrekciójával állapítja meg az adó alapját. Az európai társasági adózás zömmel a német rendszert követi (Galántainé 2010. 33).

Az európai államokban korábban a számvitel adófüggősége volt inkább jellemző, majd a nemzetközi számviteli standardok³ térnyerésével az adószabályok számviteltől való függősége erősödött és vált általánossá. Európában az adóalap számviteli meghatározottságának különböző fokozatai jellemzők, és napjainkban a legtöbb adórendszer esetében közeledés mutatkozik a függőség enyhülése felé. A függetlenedést mutatja például az, hogy egyre gyakoribb a csak adózásban figyelembe vehető költségtétel, bevételi elem, valamint az is, hogy az eszköz, kötelezettségek adóértéke külön jelenik meg. A függőség megfordulása erőteljesebben tapasztalható néhány tagállamban, így többek között Csehország, Finnország, Franciaország, Görögország, Olaszország, Luxemburg, Szlovénia, Svédország esetében (Marchese 2006). A közelmúlt adóreform törekvései között is több olyan javaslat született, amely a társasági adónak a számviteltől való függetlenségére alapozta elképzeléseit. Az elkészült irányelv tervezetben a Közös Konzolidált Társasági Adóalap (a CCCTB⁴) is számviteltől független adóalapként került kimunkálásra, bár kezdetben többen egy IAS/IFRS⁵-bázisú közös adóalap mellett érveltek.

A társasági adóalap és az adókulcs

A társasági jövedelemadó kiszámításához szükséges kiindulópontot tehát a számviteli információs rendszer szolgáltatja az *adózás előtti eredmény* formájában. Némely országban (mint például Németországban) a

³ A nemzetközi számviteli standardok célja, hogy az egységesítés és a nemzetközi összehasonlíthatóság érdekében összehangolják a számviteli alapelveket, a követendő módszereket, alapvető eljárásokat. Nagymértékben elősegítik az éves beszámolók tartalmának fejlesztését, és hozzájárulnak azok összehangolásához.

⁴ Common Consolidated Corporate Tax Base.

⁵ IFRS: 2001 után kibocsátott, IAS: 2001 előtt kibocsátott nemzetközi számviteli szabványok.

számviteli profit egyben az adóalap is, míg bizonyos országokban (így az Egyesült Királyságban és Hollandiában) ezt a két kategóriát egészen más céllal és teljesen eltérő szabályok szerint határozzák meg. A legtöbb állam (köztük Magyarország is) a két véglet között helyezkedik el. Az általános módszer lényege, hogy a *társasági adó alapja nem azonos a számviteli adózás előtti eredménnyel, de korrekciós tételekkel abból vezethető le*. Az eltérés indoka az, hogy a számviteli és az adózási előírások eltérő szándékkal szabályoznak hasonló gazdasági viszonyokat. A *számviteli* szabályok elsősorban azt célozzák, hogy a tulajdonosok és a hitelezők „megbízható, valós képet” kapjanak a vállalkozás jövedelmezőségéről, és bizonyos pontokon nagy szabadságot, széles körű gazdálkodói mérleget engednek az elszámolásokban. A vállalkozások adóminimalizálásra való törekvésének viszont a jogalkotó korlátokat kíván állítani azzal, hogy – megfelelő adóbevételek biztosítása érdekében – az *adóztatásban* szigorúbb szabályokat alkalmaz. Az adótörvény legfontosabb részét az elszámolható költségek alkotják. Ezek egy része teljes összegben érvényesíthető az adóalaphoz, míg mások csak a jogszabályban meghatározott szintig használhatók adómegettakarításra, így az ezt meghaladó összeg végső soron az adózott nyereségből kerül kifizetésre. Az adó előtti eredmény módosításának fő célja tehát az adóalap védelme, de – gazdaságpolitikai eszközként – preferenciák és disz-preferenciák közvetítésére is alkalmas. **A társasági adó alapját** tehát a számviteli elszámolások alapján kimutatott, adózás előtti eredmény és a társasági adótörvényben előírt módosító (növelő és csökkentő) tételek összesítésével kell meghatározni. A konkrét szabályok meglehetősen bonyolultak és országonként különböznek, így az adóalapok nemzetközi összehasonlítása nem könnyű feladat. Ennek a problémának a kiküszöbölésére dolgozták ki az Európai Unióban a közös konszolidált társasági adóalapra vonatkozó irányelv tervezetét, amellyel kapcsolatban megoszlik a tagállamok véleménye. Az adóalapok eltérései ugyanis nemcsak gondot okoznak, hanem a nagy nemzetközi cégek – megfelelő adótervezéssel – saját előnyükre ki is használhatják az adóalapokban meglévő differenciákat (és magát a bonyolultság tényét). Nyilvánvalóbbak az **adókulcsokban** meglévő eltérések, amelyek a tőkebefektetések helyszínének megválasztásakor még inkább a

figyelem középpontjába kerülnek. A társasági határadókulcsok 0% és 40 % között szóródnak, néhány adómértéket mutat be az 1. táblázat.

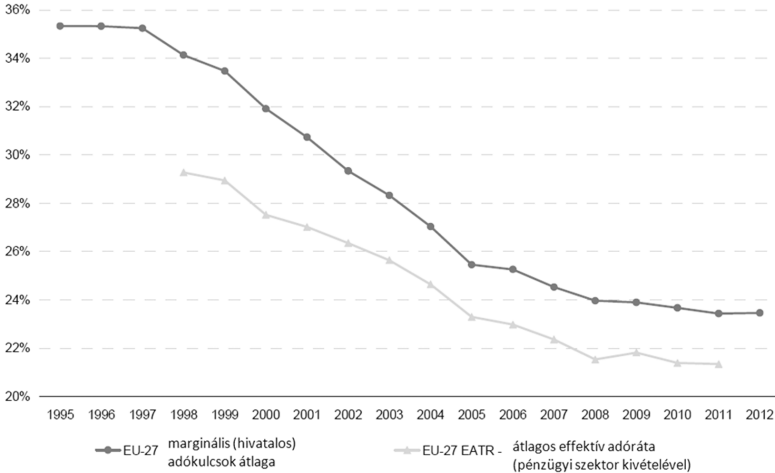
1. táblázat. Magas és alacsony társasági adómértékeket alkalmazó országok (marginális ráta), 2012

Magas(abb) társasági adókulcsok		Alacsony(abb) társasági adókulcsok	
Kongó, Guyana	40%	Szlovénia, Törökország, Horvátország	20%
Málta, Kuba, Egyesült Államok, Gabon, Kamerun	35%	Szlovákia, Lengyelország, Csehország	19%
Franciaország, Monaco, Jamaica	33,3%	Románia	16%
Belgium, Kolumbia	33%	Németország, Lettország, Litvánia, Kanada, Kuwait	15%
Spanyolország, Costa Rica, India, Kenya, Mexikó, Marokkó, Nigéria, Fülöp-szigetek	30%	Bulgária, Albánia, Szerbia, Ciprus, Macedónia (FYROM)	10%
Norvégia, Dél-Afrika, Új-Zéland	28%	Írország, Liechtenstein	12,5%
Olaszország	27,5%	Montenegró (9%), Svájc (8,5%)	8,5-9%
Egyesült Királyság, Svédország (26,3%)	26%	Guatemala	5%
Dánia, Hollandia, Portugália, Nepál, Panama, Mongólia, Malaysia	25%	Moldova, Egyesült Arab Emírátságok, Bahamák, Bermuda, Kajmán, Man, Maldív-, Virgin-szigetek	0%

Forrás: Deloitte 2012

A vállalatok jellemzően lineáris jövedelemadót fizetnek (például Ausztriában, Franciaországban, Portugáliában, Japánban), de több országban (általában sávós) progresszivitás érvényesül az adókulcsokban (például Svájcban, az Egyesült Államokban, Nagy-Britanniában). Az erősödő adóversenyben az európai társasági adókulcsok igen jelentős

esése következett be, amit a 2. ábra szemléltet. Természetesen az adómértékek nem mindig fejezik ki a tényleges adóterhelést, hiszen arra a számviteli eredményt módosító adótételek, valamint az igénybe vehető adókedvezmények is hatással vannak.



Forrás: European Commission Statistical Books 2011. 33

1. ábra. A társasági adókulcsok és az átlagos effektív társasági adóráta alakulása EU 27 (1995–2012)

Az ábra tanulsága szerint a tényleges társasági adóterhek EU-átlaga a hivatalos határadókulcsok átlaga alatt maradt, bár a közöttük lévő különbség mérséklődése azt jelzi, hogy az államok a bevételkiesést az adóalapok szélesítésével, illetve a kedvezmények szűkítésével próbálják kompenzálni.

Az amortizáció adóhatásai

A befektetéseket a tőlük jövőben várható *adózás utáni* pénzáramok diszkontálásával értékeljük. Az adóalagnál érvényesíthető költségek elszámolásával tehát adómegetakarítást érhetünk el, de csak addig a mértékig, amíg pozitív eredmény erre fedezetet nyújt. Eszköz oldalhoz kapcsolódó speciális költség az **amortizáció**, amely nem jár pénzmozgással, és a különböző amortizációs technikák közötti választásban vi-

szonylag nagy szabadsága van a vállalatoknak. Az amortizáció miatti adómegetakarítás a nyereségadókulcs függvényében határozható meg:

$$\text{Adómegetakarítás éves összege} = \text{Amortizáció ráfordításként elszámolt összege} \times \text{Adókulcs}$$

Az amortizáció miatti adómegetakarítás bevételi oldalról hozzájárul a projekt/cég pénzáramlásához, de explicite nem mutatjuk ki, hanem a többi bevétellel és kiadással együtt, azokba beszámítva kezeljük. Sajátossága viszont, hogy nincs hatással rá az infláció, mert főszabályként az eszköz bekerülési értékét lehet leírni, függetlenül annak későbbi árnövekedésétől. Az amortizációs adómegetakarítás egy adót biztosan fizető cég esetében valószínűleg a többi pénzáramlásnál kevésbé kockázatos, de a pénzáramokat együtt kezelve az általánosan meghatározott tőkeköltséggel kerülnek értékelésre. Egyes esetekben (például lízing- vagy hitelszerződések értékelésénél) kockázatmentes nominális pénzáramlásnak tekintik az amortizáció miatti adómegetakarítást, és a vállalat adózás utáni hitelkamatlábával diszkontálják (Brealey – Myers 1999. 121).

$$\text{Amortizációs adómegetakarítás jelenértéke: PV (am)} = \sum_{t=1}^n \frac{A \cdot T_c}{(1 + r)^t}$$

ahol A = az elszámolt értékcsökkenési leírás adott évi összege,
 T_c = a vállalati adókulcs

Erdős Tibor (2006. 35) az értékcsökkenési leírás konkrét módszeréhez köthető adóhatás jelentőségére hívja fel a figyelmet, szerinte: „... a leírási gyakorlat szabályozásának van olyan jelentősége, mint a nyereségadókulcsok állami szabályozásának.” Ez azt tükrözi, hogy a közepesen fejlett és a vezető országokban a vállalatok beruházásainak döntő forrását az amortizációs leírás adja, ami a társasági adó alapjának is fontos tényezője. Azonos amortizálható bekerülési értékre az adómegetakarításnak nagyobb a jelenértéke, ha időben nem egyenletesen ütemezzük a leírást, hanem *gyorsított értékcsökkenést* számolunk el. Bár összességében a teljes amortizáció így is ugyanakkora, de az évenként figyelembe vett összeg másként oszlik meg, és a cég adófizetési kötelezettsége is más lesz a különböző időszakokban. A gyorsított leírással lényegében

későbbre halasztjuk az adófizetést: az eleinte nagyobb arányú amortizáció időszakában kevesebb az adó (több az adó megtakarítás), majd a degresszió következtében csökkenő leírás nagyobb adófizetést eredményez (kisebb az adó megtakarítás). Az elhalasztott adót persze később meg kell fizetni, de jelenértéken számítva így nagyobb adó megtakarításhoz juthatunk, mert a diszkontálás miatt a korábbi pénzáramlás értékesebb lesz, az előre hozott adó megtakarítással értéknövekedést érhetünk el. Egy esetleges progresszív (lassított, például teljesítményarányos) leírás hatása fordított lenne. A következő példák a lineáris és a gyorsított értékcsökkenés adó megtakarító hatását szemléltetik.

Legyen az eszköz bekerülési értéke 500 000 ezer Ft, amely 5 év alatt írható le. A társasági adó kulcsát 20%-kal ($=T_c$), a jelenérték-számításhoz használt diszkontrátát pedig 15 %-kal ($=r$) vegyük figyelembe.

2. táblázat: Amortizációs adó megtakarítás lineáris leírás mellett ezer Ft-ban

Év	Leírási kulcs	Évi amortizáció	Évi adó megtakarítás	Diszkont-tényező	Adó megtakarítás jelenértéke
1.	20 %	100 000	20 000	0,870	17 400
2.	20 %	100 000	20 000	0,756	15 120
3.	20 %	100 000	20 000	0,658	13 160
4.	20 %	100 000	20 000	0,572	11 440
5.	20 %	100 000	20 000	0,497	9 940

3. táblázat: Amortizációs adó megtakarítás gyorsított leírás esetén ezer Ft-ban

Év	Leírási kulcs	Évi amortizáció	Évi adó megtakarítás	Diszkont-tényező	Adó megtakarítás jelenértéke
1.	32 %	160 000	32 000	0,870	27 840
2.	28 %	140 000	28 000	0,756	21 168
3.	20 %	100 000	20 000	0,658	13 160
4.	12 %	60 000	12 000	0,572	6 864
5.	8 %	40 000	8 000	0,497	3 976

A degresszív leírást a példában az ún. szorzószám módszerrel határoztuk meg.

A tárgyi eszközök és az immateriális javak értékcsökkenési módját számviteli és adótörvények szabályozzák. Számviteli szempontból nagy a vállalkozás szabadsága, az eszköz használatba vételekor maga tervezheti meg az évenként elszámolható amortizációt, az adószabályok viszont szigorúbbak (Galántainé 2006. 164). Gyakori, hogy egy eszköz értékcsökkenése, és így nettó értéke is más számviteli és más adózási szempontból, és ezekről a cégek külön nyilvántartást vezetnek. Korábban az új uniós tagállamok sokkal kedvezőbb értékcsökkenési leírási szabályokat alkalmaztak (Losoncz 2006. 39), ez az előny azonban eltűnni látszik, valószínűleg a csökkenő adókulcsokat kompenzáló adóalap-szélesítési törekvések miatt. Legtöbb helyen a vállalatok általában választhatnak a lineáris és a gyorsított amortizáció között, van, ahol csak a lineáris leírás megengedett (például Németországban). Magyarország adószabálya a két pólus között helyezkedik el, bizonyos eszközcsoportok esetén elismeri a számvitelben alkalmazott (akár gyorsított) értékcsökkenést az adóalapnál is, míg másoknál tételesen előírt lineáris kulcsok alkalmazását írja elő. Az Egyesült Államokban számottevő adómegettakarítást eredményezhet a vállalatnak például az, hogy az immateriális javak beszerzésükkor azonnal leírható költségként, és a vállalati nyugdíjalaphoz történő hozzájárulások is egy összegben elszámolhatók.

Bizonyos országok számvitele és adójoga megengedi, hogy a vállalat az *eszközeit* – a piaci értékhez igazodóan – *felértékelje*. Ennek különösen inflatórikus gazdaságokban van jelentősége, és általában szigorú feltételekhez kötött. Amennyiben a szabályozás lehetővé teszi, hogy a felértékelte eszközérték után számolják el az amortizációt, akkor további *adómegettakarítás* érhető el. Magyarországon a *piaci érték nem lehet* az értékcsökkenés számításának alapja, az újraértékelés az eszközoldalon az „érték helyesbítés”, forrásoldalon az „értékelési tartalék” egyidejű azonos összegű alkalmazásával – eredményhatás nélkül – történhet.

Az adókedvezmények szerepe

Az adózás oldaláról tovább növelheti a cég vagy a projekt értékét, ha a vállalatnak *adókedvezmény* igénybevételére van lehetősége. A preferenciák országonként eltérőek, azok körét és mértékét a mindenkori gazdaságpolitikai célkitűzések határozzák meg. Jellemzően kiemelt beruházásokra, preferált tevékenységekre (például K+F, környezetvédelem, területfejlesztés, foglalkoztatás stb.) érvényesíthető kedvezmény, maximum a fizetendő adó bizonyos hányadáig. A vállalat a kedvezményt adóvisszatartás formájában (fizetendő adója csökkentésével) számolhatja el, így *adómegetakarítást* realizálhat. Az Európai Unióban erre leginkább a fejlesztési adókedvezmények szabályozott rendszere teremt lehetőséget.

Az utóbbi időben a **kutatás-fejlesztés ösztönzésében** is felerősödött az adóeszközök szerepe. Míg 1995-ben 12 OECD ország biztosított adókedvezményt az üzleti K+F-re, 2010-re a számuk megduplázódott. A legtöbb OECD államban a K+F eszközre gyorsított amortizációt lehet elszámolni, és számos OECD országban adóhitel is igénybe vehető erre a tevékenységre (OECD 2009). Kiemelt céllá vált a K+F vonatkozású közvetlen tőkebefektetések megszerzése, az ösztönzésben pedig a közvetett eszközök irányába való eltolódás tapasztalható. A következő oldalakon lévő 4. táblázat néhány európai állam kutatás-fejlesztést támogató adószabályait foglalja össze.

Számos országban nincsenek, vagy nem számottevőek a kutatás-fejlesztés elősegítése érdekében alkalmazott adóeszközök, ilyen államok például Finnország, Svédország, Németország, Litvánia, Szlovákia, Luxemburg, Izland stb. Bár Magyarországon nemzetközi összehasonlításban is igen kedvező a K+F-hez kapcsolódó adójogi környezet, a cégek, intézmények mégsem használják ki a K+F adóelőnyöket. Losoncz Miklós – a magyar kutatás-fejlesztési és technológiai innovációs stratégiát értékelő cikkében (Losoncz 2008. 176) – megállapította, hogy a vizsgált normatív ösztönzők nem hoztak lényeges áttörést a vállalati szféra K+F ráfordításaiban. Török Ádám (2006) is hasonló következtetést fogalmazott meg, mely szerint csak nagyon ritkán növelhető egyszerű ösztönző-

kön keresztül a magánfinanszírozású kutatás-fejlesztés⁷ aránya a K+F-re fordított bruttó összes ráfordításon⁸ belül. Japánban a K+F adóhitel hatékonyságát vizsgálták 904 japán termelő vállalat 10 éves adatai alapján, és az elemzők megállapították, hogy a K+F adóhitel elsősorban a nagy cégek esetében ösztönzi a K+F investíciókat.

Mivel az innováció a legkockázatosabb és legtőkeigényesebb vállalkozási tevékenységek egyike, a legfontosabb adóügyi teendő a szabályozási kockázat mérséklése lenne. Véleményem szerint egy átlátható, és legalább középtávon kiszámítható közteherviselési rendszer a vállalkozások fejlesztési kedvét is pozitívan befolyásolja, és ezen a téren több államban, köztük Magyarországon is van még teendő.

Cégátalakulások adóhatása

A társaságok egyesülésének legtöbbször az a motivációja, hogy további gazdasági előnyöket realizáljanak. Egy cégmente működve javulhat a tevékenység diverzifikáltsága, elérhető a gazdaságos üzemméret, vagy vertikális integráció valósítható meg, esetleg bővíthetnek a piacok, korszerűbb lehet az értékesítési hálózat, csökkenhetnek a költségek stb. Ilyen esetben az egyesült (új) társaság üzleti értéke az együttes működés jövedelem-előnyeinek következtében nagyobb lesz, mint a két különálló cég értékének az összege, ez a jelenség a **szinergiahatás**. Az egyesült cég jövőbeni működésétől várható jövedelmek jelenérték-összege (a vállalat egészének üzleti értéke) magasabb, mint az eszközei piaci értéke, a különbséget pedig az üzleti vagy cégérték.

A gazdasági társaságok átalakulása (egyesülése, szétválása) esetén a jogutódlással megszűnő cégeknek (például beolvadásnál a beolvadónak, különválásnál a különválónak stb.) lehetőségük van arra, hogy a számviteli beszámolójukban szereplő eszközeiket és kötelezettségeiket *átértékeljék*. Nem kötelező, de az átalakuló társaság megteheti, hogy vagyonszerűlegében *piaci értéken* szerepeltetheti az eszközeit (akár a már 0-ra leírt, vagy a nyilvántartásokban nem szereplő, de használt, forga-

⁷ BERD = Business Expenditure on R&D.

⁸ GERD = General Expenditure on R&D.

4. táblázat: K+F-t ösztönző adóeszközök néhány országban⁶

Dánia	<p>Az egyetemeknek, kutatóintézeteknek kifizetett összegek 150%-a leírható az adóalapból.</p> <p>A kkv-k leírhatják K+F költségeik 150%-át, ha azt állami kutatóintézetekkel közösen végzik.</p> <p>A kkv-knak nem adóelőnyöket, inkább kedvezményes hiteleket, vissza nem térítendő támogatásokat adnak.</p>
Franciaország	<p>K+F adóhitel, amortizációs kedvezmények.</p> <p>Adókedvezmény az üzleti ingatlanoknak.</p> <p>Innovatív fiatal vállalkozások adókönyvtési projektje: adó- és társadalombiztosítási járulék-kedvezmény a 8 évnél fiatalabb kkv-knak.</p> <p>Egyetemeknek/állami kutatóintézeteknek adott K+F megbízás 200%-a leírható az adóalapból.</p>
Egyesült Királyság	<p>K+F adókedvezmény (előírják az igénybevételéhez szükséges ráfordítások minimumát). K+F adóhitelek.</p> <p>K+F tevékenységet végző alkalmazottak bérköltsége után adókedvezmény (a kutatással töltött munkaidő arányában).</p> <p>Tervek: további arányosítás, adókedvezmény igénybevétele egyszerűsítése.</p> <p>Tapasztalatok: az EK K+F tőkevonzó képességét sokkal inkább az erős oktatás és szakképzés, illetve a piaci igényekre jól reagáló egyetemek adják.</p>
Lengyelország	<p>Jövedelemadó-mentesség azoknak az intézményeknek, amelyek K+F tevékenységet folytatnak.</p> <p>10%-os adókedvezmény olyan jogi és természetes személyeknek, amelyek K+F tevékenységet is folytatnak.</p> <p>A K+F beruházások eszközei után magasabb amortizáció számolható el.</p>

⁶ Az összeállítás az országok adójog-anyagai, valamint az *Innovation papers* No. 19 alapján készült.

Hollandia	<p>K+F-re fordított bérkiadások után a vállalatok adókedvezményt érvényesíthetnek (maximált összeggel).</p> <p>A K+F-ben részt vevők után kevesebb társadalombiztosítási járulékot kell fizetni.</p> <p>Igazgatási eljárás egyszerűsége (ami elsősorban a kkv-k számára nagy segítség).</p> <p>Egy közelmúltban végzett felmérés szerint pozitív korreláció áll fenn a holland kutatásfejlesztési kiadások és e kedvezmények igénybevétele között.</p>
Svédország, Finnország	<p>Nincs külön innovációs adóösztonzó, a korábban létezett K+F adóhitelt megszüntették (költséges volt, nem volt hatékony).</p> <p>Leírható fejlesztési kedvezmény a beruházásokra (ami lehet K+F is), de a lényeges innováció ösztönzés nem adóeszközökkel történik, hanem közvetlen támogatásokkal.</p>
Magyarország	<p>Gyorsított amortizáció lehetősége K+F eszközre.</p> <p>A saját K+F elszámolt közvetlen költségével (még egyszer) csökkenthető az adózás előtti eredmény.</p> <p>Felsőoktatási intézmény/MTA kutatóintézet kezelésében lévő területen K+F-t végzőnél a közvetlen K+F-költség háromszorosa (max. 50 mFt) vonható le.</p> <p>Fejlesztési tartalék (adóhitel jövőbeli beruházásokra).</p> <p>K+F közvetlen bérköltségére, szoftverfejlesztő bérköltségére adókedvezmény.</p> <p>A K+F ráfordítással csökkenthető az innovációs járulék és az iparűzési adó alapja.</p>

lomképes eszközöket is felveheti, vagy a „lomokat” leértékelheti), aminek összehatása vagyonnövekedés vagy vagyonsökkenés lesz. Az átalakulás, mint jogi aktus adó- és illetékmentes, viszont az átértékelés eredményeként létrejött pozitív átértékelési különbözet (vagyonnövekedés) után több országban is társasági adót kell fizetni. Az adóztatás indoka az, hogy a következő években már az átértékelt magasabb eszközérték lesz az értékcsökkenési leírás, illetve az egyéb költségelszámolás alapja, így ez az érték fog megtérülni, adómegettakarítást eredményezni a cég számára.

Ez a fajta sajáttőke növekedés osztalékfizetésre nem használható, és mivel csak „papírnyereség”, cash-flow-ként nem jelentkezik, így az adófizetés fedezetét más pénzáramokból kell biztosítani, külön figyelve erre a likviditástervezés során.

Európai vonatkozásban fontos megjegyezni, hogy a jogharmonizáció folyamatában létrejött 90/434/EGK átalakulási irányelv (Merger Directive) azt a célt fogalmazza meg, hogy a vállalati fúziók, szétválások, valamint a vállalatok közötti eszközátruházások és részvénytársaságok a szereplőknek ne eredményezzenek kedvezőtlen adózási helyzeteket, ne legyenek adózási akadályai az ilyen ügyleteknek. Gondoljunk csak arra, hogy egy ingatlan-felértékeléssel megvalósuló átalakulás során a megadózott vagyonnövekedést lehet, hogy csak 50 év alatt (jellemzően 2%-os leírási kulccsal) írhatja le költségként a cég, ami nem előnyös.

Adómegettakarítást tesz lehetővé a tartósan veszteséges és a nyereséges vállalat egyesülése, az adóalapok konszolidációja révén. Ehhez nézzük előbb a veszteség lehetséges adóhatását. A **veszteségelhatárolás** azt jelenti, hogy a veszteséget eredményező költségeket – meghatározott feltételekkel és időkorlátokkal – el lehet számolni a következő évek és bizonyos esetekben a megelőző évek bevételével szemben, de csak a pozitív adóalap mértékéig. A veszteségre jutó adó tehát visszanyerhető, így a vagyon a veszteség és a rá eső adó különbségével fog csökkenni. A veszteséges cég, ha adóalapja negatív, nem fizet adót, költségei nem eredményeznek adómegettakarítást, és a veszteségelhatárolással sem élhet (sőt, annak lehetőségét az idő múlásával el is veszítheti). Ha viszont egy kellően jövedelmező céggel egyesül, akkor az új (jogutód) vállalat a

jogelőd társaság veszteségét is átveszi, azt bizonyos feltételekkel kizárhatja, és (kellő nyereség birtokában) az összes költség adómegettarítási lehetőségét is kihasználhatja. Általában ezt az adóelőnyt nem célnak, hanem járulékos hatásnak tekintik, amennyiben az említett cégeknek egyéb okokból érdekében áll az egyesülés.

Egyéb szempontok

Csak utalunk rá, hogy a vállalatok élől munkával összefüggő döntéseit és ahhoz kapcsolódó cash-flow-t nagymértékben befolyásolják a munkaadók által fizetendő *társadalombiztosítási járulékok*. Jelentőségüket érzékelteti, hogy az OECD-országokban átlagban ezek a járulékok képezik a második legnagyobb bevételt jelentő közterhet (például Franciaországban és Csehországban a teljes adóbevételek közel 30%-át a foglalkoztató által fizetett járulékok teszik ki,⁹ Ausztráliában és Új-Zélandon viszont nem kerültek bevezetésre). A cégek szempontjából ez a munkaerőre kivetett adóként hat, növeli a termelés költségeit, és torzító hatással lehet a termelési tényezők megválasztására. A járulékmértékek fokozatos csökkentése ellenére még igen drága a munkaerő Magyarországon is.

A társasági és az osztalékadó a vállalkozási tevékenység adóztatásának meghatározó, de nem kizárólagos területe. A teljesebb kép érdekében megemlítjük, hogy a vállalkozásokat terhelhetik még vagyoadók és más helyi adók, valamint különféle egyéb befizetési kötelezettségek. A helyi adók konkrét feltételeit jellemzően a helyi/szövetségi önkormányzatok állapítják meg, így azokban szükségszerűen országon belül is eltérések vannak (ennek az adótervezésben lehet jelentősége).

Irodalomjegyzék

Brealey – Myers 1999. *Modern vállalati pénzügyek 1*. Panem, Budapest

Deloitte 2012. Corporate tax rates http://www.deloitte.com/assets/Dcom-Global/Local%20Assets/Documents/Tax/Taxation%20and%20Investment%20Guides/matrices/dttl_corporate_tax_rates_2012.pdf

⁹ European Commission Statistical Books 2011. 307.

Erdős Tibor 2006. *Gazdaságpolitika és növekedési potenciál*. Akadémiai Kiadó, Budapest

European Commission Statistical Books 2011. *Taxation trends in the European Union – Data for the EU Member States, Iceland and Norway*. Luxembourg, p. 428

Galántainé Máté Zsuzsanna 2010. A társasági adó, mint fő adóverseny terület. *Acta Periodica MŰTF*, No. 6. 29–50.

Galántainé Máté Zsuzsanna 2006. *Adó(rendszer)tan*. EU-konform magyar adók. Aula Kiadó, Budapest

Innovation papers No. 19 – Corporation tax and innovation: Issues at stake and review of European Union experiences in the Nineties. European Commission, p. 146

Losoncz Miklós 2006. Vállalati adóterhek és adóverseny a magyar EU-csatlakozás fényében. In: Rajcsányi Irén (szerk.) *EU-tanulmányok* VI. NFH, Bp. 2006, 31–57.

Losoncz Miklós 2008. Az EU-csatlakozás és a magyar kutatás-fejlesztési és technológiai innovációs stratégia. *Közgazdasági Szemle* LV. évf., 2008. február 169–182.

Marchese, S. 2006. The changing relationship between tax and the accounts. In: *Creating a competitive corporate tax environment for Europe Conference*, 27 CAH, London

OECD 2009. *Innovációpolitikai országtanulmányok – Magyarország*

Tadahisa Koga 2003. Firm size and R&D tax incentives. *Technovation*, Volume 23, Issue 7, July, 643–648.

90/434/EGK A Tanács irányelve a különböző tagállamok társaságainak egyesülésére, szétválására, eszközátruházására és részese-déscseréjére alkalmazandó adóztatás közös rendszeréről (1990. július 23.) *EU HL* 1990. 8. 20. 09/1. kötet 142–146.

Török Ádám 2006. A krétakör közepén: K+F és innovációs stratégiai dilemmák Magyarországon 2006-ban. *Magyar Tudomány* 4. szám 432.
